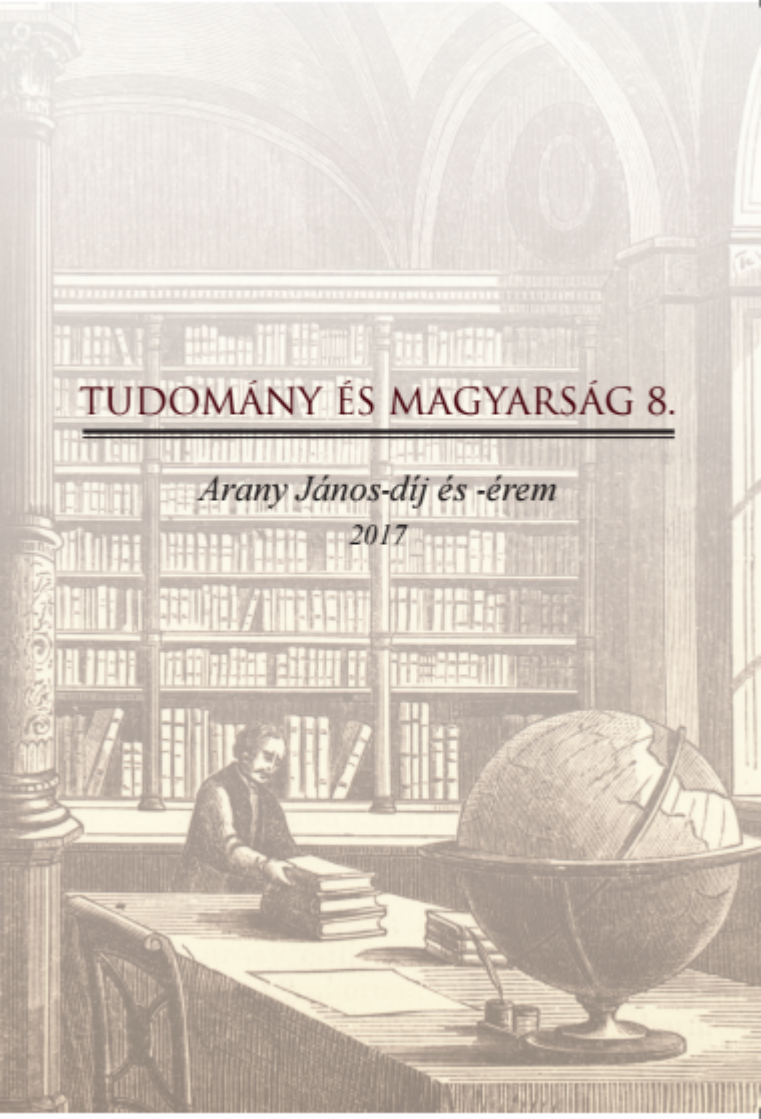

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 8.

Arany János-díj és -érem

2017

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 8.

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 8.

Arany János-díj és -érem
2017

Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság
Budapest, 2017

A kötetet összeállította és szerkesztette:
TARNÓCZY MARIANN és KÖVÉR ALEXANDRA

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

A kiadásért felel:
KOC SIS KÁROLY

A borítón az MTA KIK. Haske rajza nyomán készült 19. századi metszet.
A reprodukciót készítette: Láng Klára, MTA KIK

Nyomdai előkészítés: Ave Sophia Design Studio

ISSN 2062-7211

Arany János-díj a tudományos kutatásért

Arany János-érem

„Az Arany János-díj és az Arany János-érem azok megbecsülését szolgálja, akik a határon túli magyarság tagjaként kiemelkedő részt vállaltak ebből a nemzeti tudatot is erősítő értékkeremtő munkából. Nagyon sok méltó jelölt közül esett rájuk a választás.”

Görömbei András

A Magyar Tudományos Akadémia a külföldi magyar tudósok munkájának jutalmazására, elismerésére Arany János-díjat és Arany János-érmet alapított.

Az *Arany János-díjnak* olyan külföldi magyar tudósok, kutatók elismerése a célja, akik jelentős tudományos munkásságot mutattak fel életük során (*Életműdíj*), kiemelkedő tudományos eredményt értek el (*Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj*), vagy fiatal kutatóként nyújtottak jelentős teljesítményt (*Fiatalkutatói Díj*). A díjjal pénzjutalom is jár; ötszázezer, háromszázezer, illetve kétszázezer forint.

Az *Arany János-érem* olyan külföldi magyar tudósok, kutatók kitüntetésére szolgál, akik a külföldi magyar tudományos közélet szervezésében, irányításában, az egyetemi oktatásban, tudományos könyvkiadásban, muzeológiai, levéltári, könyvtári munkában, tudományos ismeretterjesztésben, azaz általában a külföldi magyar tudományosság és közösség ügyének előmozdításában szereztek kiemelkedő érdemeket.

Arany János-érmet 2002 óta, Arany János-díjakat 2004 óta ítél oda az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság az MTA tagjainak, illetve az Elnöki Bizottság tagjainak a javaslata alapján. Az elismeréseket évente egy alkalommal a májusi közgyűlés keretében adja át az Akadémia elnöke. Indokolt esetben átadásukra más alkalommal is sor kerülhet.

2010 májusában megjelent kötetünkben először mutattuk be díjazottjainkat, az addig Arany János-díjban és -éremben részesítetteket, a magyar tudományos élet 60 jeles képviselőjét. Azóta évente bemutatjuk az adott időszak díjazottjait. Jelen kiadványunk a 2016. és a 2017. évi akadémiai közgyűlések közötti időszak Arany János-díjjal és -éremmel kitüntetett kutatóit tartalmazza. A díjazottak száma máig 121 fő.

ARANY JÁNOS-DÍJ

Életműdíj

2004	FARAGÓ JÓZSEF †
2005	GÁBOS ZOLTÁN
2006	EGYED ÁKOS
2007	PÉNTEK JÁNOS
2008	BAUER GYŐZŐ
2009	KÓTYUK ISTVÁN
2010	VADKERTY KATALIN
2011	FESZT GYÖRGY
2012	CSEDŐ KÁROLY
2013	WESZELY TIBOR
2014	GÖNCZ LAJOS
2015	BENKŐ SAMU
2016	SUSAN GAL
2017	PUTARICH IVÁNSZKY VERONIKA

Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj

2004	NAGY LÁSZLÓ
2005	LISZKA JÓZSEF
2006	BIRÓ A. ZOLTÁN
2007	SZILÁGYI N. SÁNDOR
2008	KESZEG VILMOS
2009	GÁBRITY MOLNÁR IRÉN
2010	VINCZE MÁRIA
2011	BIRÓ DOMOKOS, SÁNDOR ANNA
2012	BITAY ENIKŐ, SZABÓ PÁL
2013	TÁNCZOS VILMOS, L. JUHÁSZ ILONA
2014	BERÉNYI JÁNOS
2015	SZKÁLA KÁROLY
2016	SIMON ATTILA
2017	EGYED EMESE, LANSTYÁK ISTVÁN

Fiatál Kutatói Díj

2004	CSEERNICSÓ ISTVÁN
2005	VALLASEK JÚLIA, VERES VALÉR
2006	BALÁZS IMRE JÓZSEF
2007	T. SZABÓ LEVENTE
2008	BENE ANNAMÁRIA, CSEHY ZOLTÁN
2009	BENYOVSZKY KRISZTIÁN, KÁDÁR EDIT
2010	GUZSVÁNY VALÉRIA, HEGYI GÉZA
2011	PÓSA MIHÁLY
2012	CSATA ZSOMBOR, MÁRKU ANITA
2013	DUDÁS ATTILA
2014	TAKÁCS GERGELY
2015	FENESI ANNAMÁRIA
2016	BARTÓK BLANKA
2017	PAPP KINGA, SEBŐK SZILÁRD

ARANY JÁNOS-ÉREM

2002

SZILÁGYI PÁL
VASS LEVENTE

2003

GALAMBOS FERENC IRÉNEUSZ †
URAY ZOLTÁN

2004

BITAY ENIKŐ
PÉTER MIHÁLY HEINRICH
VÉGH LÁSZLÓ
ZALABAI ZSIGMOND (POSTUMUS)

2005

ANTAL ÁRPÁD
GULYÁS BALÁZS
JAKÓ ZSIGMOND †
OROSZ ILDIKÓ

2006

DUDICS IVÁN †
GÖNCZ LÁSZLÓ
SOMOGYI PÉTER
VARGA JÓZSEF

2007

FORGÁCH PÉTER
TURCZEL LAJOS †

2008

FRÜHLING JÁNOS
KÚNOS GYÖRGY
LÁSZLÓ BÉLA
SPENIK OTTÓ
VOFKORI LÁSZLÓ (POSTUMUS)

2009

ALMÁSI ISTVÁN
HORVÁTH LÁSZLÓ
MURÁDIN JENŐ
PÁL-ANTAL SÁNDOR
TÓTH KÁROLY †
VERMES GÁBOR †

2010

KÁICH KATALIN
LÉPINE-SZILY ÁLANKA
SZABÓMIHÁLY GIZELLA
SZKÁLA KÁROLY
VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ
VÁRHELYI CSABA †

2011

HALÁSZ ALBERT
HÁMOS LÁSZLÓ
SOÓS KÁLMÁN (POSTUMUS)

2012

CSÁNYI ERZSÉBET
HOLLANDA DÉNES
VERMES ISTVÁN †

2013

TÓTH JÁNOS
ZÁBORSZKY LÁSZLÓ

2014

GUTTMAN ANDRÁS
KOMZSÍK ATTILA
LÁZOK KLÁRA
RANOGAJEC-KOMOR MÁRIA
TALPAS JÁNOS
VÁNKY KÁLMÁN

2015

BEREGSZÁSZI ANIKÓ
BORBÁNDI GYULA (POSTUMUS)
LELLEY JAN IVÁN
MAJDIK KORNÉLIA
PETRIK JÓZSEF
SIPOS GÁBOR
VIGH GYULA

2016

DIENES SÁNDOR
HÓZSA ÉVA
KOLLÁTH ANNA
PÉTER H. MÁRIA
TAKÁCS LÁSZLÓ
WANEK FERENC

2017

BASA MOLNÁR ENIKŐ
DÁVID LÁSZLÓ
DEÁK ERNŐ
GYENGE CSABA
GYÉRESI ÁRPÁD
SELINGER SÁNDOR
TIGYI GÁBOR

PUTARICH IVÁNSZKY VERONIKA

Szerbia

Budapest, 1936. január 9.

Tanulmányok: A Budapesti Műszaki Egyetem Építőmérnöki Karának hallgatója volt, de mivel 1956-ban részt vett a forradalomban, kitiltották a magyar egyetemekről. 1962-ben végül felvették a Gödöllői Agrártudományi Egyetemre, ahol 1967-ben agrármérnöki diplomát szerzett, majd folytatta tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Építőmérnöki Karán, és 1972-ben vizsgázóképzési szakmérnöki képesítést szerzett. 1992-ben a Belgrádi Műszaki Egyetem Építőmérnöki Karán doktorált műszaki tudományokból.

Pálya: Budapesten a Közép-Dunavölgyi Igazgatóság mérnöke, majd főmérnöke (1962–1972). 1972-ben férjhez ment, és 1973-ban kitelepült Jugoszláviába. Az Újvidéki Egyetem Agrártudományi Karán 1976-tól tanácsadó, 1992-től docens és a hidrológia tantárgy előadója volt, majd 1997-ben megválasztották egyetemi tanárnak, 2001-ben, 65 éves korában vonult nyugdíjba.

Kutatási terület: A vajdasági, vízzel fedett területek hasznosítási lehetőségeit tanulmányozza – többek között a korszerű rizstermesztés feltételeit vizsgálja a klímaváltozás tükrében. Determinisztikus transzportmodellekkel kutatja a folyók hőszennyezetttségét és a jégképződés folyamatát.

Publikációk: Számos monográfiát írt, pl. *A Vajdaság hidrológiai adottságai* (1994), *A vajdasági halászat jövője és a halgazdaságok fenntartható fejlesztése* (2005), valamint mintegy 160 tanulmányt. *A Vajdaság területén fekvő holtmedrek revitalizációs programja* című könyve 2005-ben jelent meg. *Hidrológiai feladatok megoldása*, illetve *Hidrológia* című tankönyveit 2001-ben és 2003-ban adták ki. Szabadalommal védett tudományos eredménye: *Jégjelenségek előrejelzése a folyókon* (1992). Meghívott előadó volt számos kongresszuson (London, 1994; Madrid, 1996; Budapest, 1997; Kolozsvár, 1998; Prága, 1999; Nyitra, 2000; Pécs, 2003; Veszprém, 2004; Szeged, 2004; Sopron, 2005; Selmecbánya–Zólyom, 2006; Csíkszereda, 2006; Szeged, 2006).

Tagságok, díjak: Tagja több tudományos szervezetnek: European Society for Agronomy, International Commission on Irrigation and Drainage, International Association of Hydrological Sciences, a Jugoszláv Hidrológiai Társaság és a Magyar Hidrológiai Társaság vezetőségi tagja volt. Tagja a Vajdasági Magyar Tudományos Társaságnak és külső tagja a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének. Számos elismerést kapott: Pro Aqua emlékérem (1992), Fehér Dániel-díj (1998), Pro Universitate et Scientia kitüntetés (2003), az Áldás és Átok a Víz emlékéremet 80. születésnapjára kapta (2016).

Putarich Ivánszky Veronika szerteágazó és magas színvonalú kutatási tevékenysége regionális szemléletű: a víz nem ismer határokat, csak regionális fejlesztésekben gondolkozhatunk. Az oktatás terén végzett negyvenéves munkásságát generációk dicsérik, egykori doktori hallgatói ma neves szakemberek.

2017

KIEMELKEDŐ TUDOMÁNYOS TELJESÍTMÉNY DÍJ

EGYED EMESE

Románia

Kolozsvár, 1957. július 5.

Tanulmányok: 1980-ban szerzett francia–magyar szakos bölcsész- és tanári diplomát a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 1990 és 1996 között ugyanitt végezte doktori tanulmányait, disszertációja címe: *Barcsay Ábrahám költészete*.

Pálya: 1980–1988 között a kolozsvári Brassai Sámuel Elméleti Liceum magyar szakos pedagógusa. 1988–1990 között az *Utunk* szerkesztőjeként, rovatvezetőjeként dolgozott. 1990 óta tanít a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Irodalomtudományi Intézetében, 2002-től egyetemi tanár. 1998–2007 között az Intézet vezetője. 2004-től doktorátusvezető (15 doktorandusza védte meg sikerrel disszertációját). Számos konferenciát szervezett Kolozsváron, szekciókat nemzetközi kongresszusokon (Graz, 2011; Rotterdam, 2015), nemzetközi tudományos konferenciák előadója (Magyarország, Ausztria, Olaszország, Németország, Franciaország, Észtország, Szlovákia). 1997 óta a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* és az *Erdélyi Múzeum* szerkesztője. A kolozsvári *Helikon* főmunkatársa. Tagja a *Hungarian Studies*, a *Philobiblon*, az *Erdélyi Múzeum* folyóiratok, a *CERTAMEN* című évkönyv szerkesztőbizottságának. Kolozsváron egyetemi színpadi, Kolozsváron, Nagyváradon, Debrecenben, Temesváron bábszínházi dramaturg.

Kutatási terület: XVIII. és XIX. századi magyar és európai irodalomtörténet, felvilágosodás, magyar és európai színháztörténet, francia–magyar művelődési, irodalmi kapcsolatok.

Publikációk: Több mint 150 közleményt publikált. 20 önálló kötetet jegyez szerzőként vagy szerkesztőként (irodalmi és színháztörténeti szakmunkákat magyar, francia, román és angol nyelven), kéziratból sajtó alá rendezett ismeretlen magyar irodalmi műveket. Tudományos publikációi mellett egyetemista kora óta jelennek meg versei és prózai írásai, a gyermekirodalom tárgykörében is.

Tagságok, díjak: Déry Tibor-díj (1995), a Romániai Írók Szövetségének díja (1997, 1998, 2000), Székelyföld díj (2003), a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem díszdoktora (2012). Külső tagja az MTA köztestületének, az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek (szakcsoportelnök), a Société Internationale d'Histoire Comparée du Théâtre, de l'Opéra et du Ballet-nek, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságnak, a Société Internationale d'Étude du Dix-huitième Siècle-nek, több írószervezetnek, a Georgius Aranka Társaságnak.

Egyed Emese gazdag munkásságával, irodalom- és színháztörténeti kutatásaival, versesköeteivel, a diákszínháztudomány népszerűsítéséért tett fáradozásaival meggyőzően bizonyítja mindannyiunknak, hogy az írás, az olvasás segít értelmezni a világot.

2017

KIEMELKEDŐ TUDOMÁNYOS TELJESÍTMÉNY DÍJ

LANSTYÁK ISTVÁN

Szlovákia

Losonc, 1959. július 13.

Tanulmányok: A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett magyar–angol szakos középiskolai tanári képzést 1983-ban. 1995-ben a pozsonyi Comenius Egyetemen megszerezte a tudományok kandidátusa fokozatot, értekezése címe: *A magyar nyelv szlovákiai változatainak nyelvkörnyezeti és kontaktusnyelvészeti kérdései*.

Pálya: 1983–86 között a selmecbányai gimnáziumban tanított, 1986-tól oktat a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén, 2011 óta egyetemi tanárként. Számos nyelvészeti tárgyat oktat: kontaktológia, szociolingvisztika, nyelvtervezés, nyelvi ideológiák stb.

Kutatási terület: Kezdetben elsősorban nyelvpolitika, anyanyelvi nevelés, dialektológia; jelenleg szociolingvisztika, kétnyelvűség-kutatás, kontaktológia, nyelvakadémia, nyelvi problémák, nyelvi ideológiák, lexikológia és lexikográfia. Számos nemzetközi, magyar és szlovák kutatói ösztöndíjat nyert el.

Publikációk: Publikációs tevékenysége kiemelkedő, hat monográfia, négy elektronikus könyv, számtalan magyar, szlovák és angol nyelvű tanulmány és szakcikk, több kötet szerkesztése fűződik a nevéhez. Monográfiáiból: *Nyelvből nyelvbe. Tanulmányok a szókölcsonzsról, kódváltásról és fordításról*, 2006; *Nyelvi problémák – emberi megoldások*, 2016. Oktatói tevékenysége szintén kiemelkedő, megemlíthető számos egyetemi jegyzete, melyek sokszor az adott szakterület alapvető szakirodalmát is jelentik. 1998 óta a Swets & Zeitlinger Publishers által kiadott *Multilingualism and Linguistic Diversity* című könyvsorozat tanácsadó szerkesztőségi testületének tagja, 1999 óta a *Fórum Társadalomtudományi Szemle* (Szlovákia) szerkesztőbizottságának tagja.

Tagságok, díjak: A Csehszlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága dialektológiai szakcsoportjának vezetője (1984–1993), a Kevéssé Használt Európai Nyelvek Hivatala szlovákiai tagszervezete (Slovak Member State Committee of the European Bureau for Lesser Used Languages) elnökségi tagja (2004–2010), 2001 óta a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tagja és a Gramma Nyelvi Iroda munkatársa, 2000 óta külső tagja az MTA köztestületének.

Lanstyák István több évtizedes tudományos és oktatói munkássága révén nemcsak a szlovákiai, hanem az egész magyar nyelvstudomány meghatározó egyénisége.

2017

FIATAL KUTATÓI DÍJ

PAPP KINGA

Románia

Sepsiszentgyörgy, 1983. október 11.

Tanulmányok: 2006-ban végezte el a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Bölcsészettudományi Karán a latin–magyar szakot. 2007-ben ugyanitt szerezte meg a magiszteri címet az „Irodalom és társadalom” magiszteri program hallgatójaként. 2009–2011 között az egyetem Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskolájának hallgatója, PhD-fokozatot 2012-ben szerzett, disszertációjának címe: *Családi nemesi írásgyakorlat a 17–18. századi Erdélyben*.

Pálya: Egyetemi tanulmányai után 2011-ig az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) könyvtárosaként dolgozott, majd 2011-től az EME Kutatóintézetének munkatársa. 2009 óta a BBTE Magyar Irodalomtudományi Intézetének óraadó tanára, régi magyar irodalmat, filológiát oktat. 2014-től az EME Kiadójának szerkesztőségi titkára, aktívan részt vesz az egyesület kiadványaiban szerkesztésében és egyéb kiadói munkákban.

Kutatási terület: Régi magyar irodalom; szűkebb témája a kora újkori erdélyi nemesi családok íráshasználata, önreprezentációja, magánlevelezése; írás- és olvasástörténet a kora újkorban, női íráshasználat, mentalitástörténet, de foglalkozott régi magyar drámákkal, halotti beszédekkel is. Interdiszciplináris írásai a kora újkori erdélyi családi levéltárak jó ismeretéről tanúskodnak. Szakmai eredményei erdélyi és magyarországi levéltári kutatásokon alapulnak. Kutatómunkáját 2004-ben kezdte, azóta több kutatási projektben vett részt, számos ösztöndíj nyertese, legutóbbi kutatási témái *Szent László-napi beszédek a Bécsi Egyetemen a 17. század végén és Kálnoki Ádám Bellator Pacificusa* (2015), *Levéliro nagyasszonyok* (2016), valamint „Jól meghalásnak mestersége” – *Tarpai Szilágyi András ismeretlen halotti beszéde* (2016–2017) az MTA Domus Hungarica ösztöndíjával, befogadó intézet: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet.

Publikációk: Publikációi magyar, román és angol nyelven jelentek meg. Egy díjazott könyv szerzője (*Tollforgató Kálnokiak*, 2015), három kötet szerkesztője, számos tanulmánya jelent meg, több hazai és magyarországi szakmai konferencián vett részt.

Tagságok, díjak: Tagja a BBTE keretében működő Res Litteraria Transylvaniae Vetus Irodalom- és Művelődéstörténeti Műhelynek, az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek. 2009-ben az EME Mikó Imre-emléklappal tüntette ki, 2016-ban a *Tollforgató Kálnokiak* című kötetét díjazta a Kolozs Megyei Octavian Goga Könyvtár. Az MTA köztestületének külső tagja.

Papp Kinga szakmai kutatómunkáját nagy alázattal és sikeresen végzi, a felsőoktatásban is szerepet vállal, s önzetlenül és folyamatosan vesz részt az EME Kutatóintézetének és Kiadójának tudományos értékeket gyarapító tevékenységében.

2017

FIATAL KUTATÓI DÍJ

SEBŐK SZILÁRD

Szlovákia

Galánta, 1989. január 7.

Tanulmányok: A pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán szerezte meg diplomáját 2012-ben, esztétika, valamint magyar nyelv és irodalom szakon. Doktori fokozatát ugyanitt védte meg 2016-ban általános nyelvészetből.

Pálya: A doktori képzés éveiben oktatott is a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékén, bekapcsolódott a tanszéken folyó kutatási projektekbe. Ösztöndíjasként kutatott a finnországi Jyväskyläi Egyetemen (University of Jyväskylä). Szlovákiai és külföldi konferenciák gyakori szereplője.

Kutatási terület: A kisebbségi kétnyelvűség; nyelvi ideológia, metanyelv. Leíró nyelvészet, nyelvpolitika, kutatómódszertan.

Publikációk: Első tudományos publikációja 2009-ben jelent meg másodéves alapképzéses hallgató korában. Publikációi, tanulmányai, recenziói és fordításai jól mutatják a leíró nyelvésztől a nyelvalkításon, a nyelvi ideológiák és metaforák vizsgálatán át egészen a nyelvpolitikáig és kutatómódszertani kérdésekig terjedő széles érdeklődési körét. Néhány fontosabb publikációja: *Nyelvről és nyelvet érintő kérdésekről alkotott elképzelések az Új Szó lapjain 1949 és 1999 között*, 2015; *Language cultivation vs. pluricentricity: the debate on Hungarian language use outside Hungary*, in: *Pluricentric Languages and non-dominant Varieties worldwide*, 2016.

Tagságok, díjak: 2012-ben rektori kitüntetést kapott az egyetemi tanulmányai során tanúsított kiemelkedő teljesítményéért, magas színvonalú diplomadolgozatáért. A Comenius Egyetem 2012. évi TDK-jának fődíját *A metaforától a nyelvi ideológiáig* című munkája nyerte. A Kárpát-medencei diákkonferenciák gyakori és sikeres szereplője volt. A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat pozsonyi projektkoordinátora. Az MTA köztestületének külső tagja.

Sebők Szilárd kutatómunkáját erős problémaérzékenység és kreativitás jellemzi. Kedveli a járatlan utakat. Tehetsége szakmai alázattal, kitartással és türelemmel párosul.

2017

BASA MOLNÁR ENIKŐ
Amerikai Egyesült Államok

Huszt, 1939. szeptember 7.

A második világháború után gyermekként került Nyugatra, majd 1950-ben vándorolt ki az Egyesült Államokba. PhD-fokozatát 1972-ben szerezte meg összehasonlító irodalomtudományból az Észak-Karolinai Egyetemen (University of North Carolina at Chapel Hill). Néhány év egyetemi oktatói munka után a washingtoni Kongresszusi Könyvtár (Library of Congress) munkatársa lett, ahonnan 2004-ben vonult nyugdíjba.

Elindítója és szerkesztője volt a bostoni Twayne Kiadó magyar irodalmi sorozatának (1974-től), könyvet írt Petőfiről (1980), kötetet szerkesztett a magyar irodalomról (1993), számos magyar irodalmi szekciót szervezett a Modern Nyelvek Társasága (Modern Language Association) kongresszusain, s persze előadóként részt vett és vesz olyan rendezvényeken is, mint a Magyar Könyvtárosok II. Tudományos Találkozója (Budapest, 1985), a III. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus (Szeged, 1991) vagy az Amerikai Magyar Tanárok Egyesületének 35. (Szeged, 2010) és 40. konferenciája (Kolozsvár, 2015) – az egyesület konferenciáit minden ötödik évben a Kárpát-medencében rendezik meg, hogy minél több itteni kutató is részt vehessen rajtuk.

Férjével, néhai Basa Péterrel (1935–2000) 1974-ben megalapította az Amerikai Magyar Tanárok Egyesületét (American Hungarian Educators Association, AHEA, <http://ahea.net/>). Az AHEA, amely immár bő négy évtizede az Egyesült Államok egyetemén magyarságtudományt (is) oktató és kutató szakemberek legfontosabb tudományos-szakmai szervezete, évente tart konferenciákat, 2008 óta pedig megjelenteti a Hungarian Cultural Studies című referált folyóiratot (<http://ahea.net/e-journal>). Basa Molnár Enikő az egyesület elnöke volt 1974–78, majd 1988–92 között, s ügyvezető igazgatójaként a mai napig nagy szakértelemmel és önzetlen munkával segíti a magyar kultúra tanítását és terjesztését az Egyesült Államokban.

Az MTA köztestületének külső tagja. Göncz Árpád 1997-ben Köztársasági Elnöki Aranyérem kitüntetésben részesítette, a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság pedig 2016-ban tiszteletbeli tagjává választotta.

Basa Molnár Enikő az amerikai egyesült államokbeli magyarok tudományos közéletének szervezésében végzett közel fél évszázados kiemelkedő munkájával jelentős mértékben járult hozzá az amerikai magyar közösség identitásának megőrzéséhez.

2017

DÁVID LÁSZLÓ

Románia

Csikszereda, 1956. július 18.

1981-ben végzett villamosmérnöki szakon a Temesvári Műszaki Egyetemen. 1981–1985 között fejlesztő mérnök a sepsiszentgyörgyi IMASA vállalatnál, 1985–1993 között kutató, majd igazgató a bukaresti Elektrotechnikai Kutatóintézet marosvásárhelyi fiókintézeténél. Vezetése alatt a Manfred von Ardenne Kutatóintézet (Forschungsinstitut Manfred von Ardenne) közösen kifejlesztettek egy nagy teljesítményű elektronsugaras berendezést, amellyel 1997-ben doktori címet szerzett a Brassói Transilvania Egyetemen. 1993–2003 között a Marosvásárhelyi Petru Maior Egyetem oktatója, 1999 decemberétől a Műszaki Kar dékánhelyettese, 1998-tól a Román Kutatási Ügynökség által elismert nemzeti jelentőségű Modern Technológiák és Energiamenedzsment Kutatóintézet megteremtője és igazgatója. Sikeresen akkreditáltatta az automatizálás szakot, illetve a „Modern irányzatok a automatizálásban és energetikában” magszteri képzést, vezetése alatt szereztek meg a számítástechnika szak ideiglenes működési engedélyt.

2001-től egyetemi tanár a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) Marosvásárhelyi Karán, 2004–2006 között rektorhelyettes, 2007–2012 között megbízott rektor, 2012-től választott, 2016 decemberétől pedig újraválasztott rektor. Első rektori mandátuma alatt sikeres intézményi akkreditációt ért el az egyetem. A Marosvásárhelyi Kar mára az erdélyi magyar műszaki felsőoktatás legjelentősebb szereplőjévé vált. Jelenlegi rektori mandátumának legfontosabb céljai között az egyetemi oktatógárda megfiatalítását, az ipari szereplőkkel való intenzívebb kapcsolatépítést, a doktori iskolák kiépítését, valamint az erdélyi magyar felsőoktatás szereplőivel folytatandó folyamatos konzultációt és egyeztetést jelölte meg.

Kutatási területei: automatizálás, számítógépes szabályozás, mesterséges intelligencia, elektronsugaras technológia. Két szakkönyv, hét egyetemi jegyzet, valamint több mint hetven tudományos dolgozat szerzője, egy szabadalma is van. 1990-ben Németországban folytatott tanulmányokat, 1999-ben a Tokiói Műszaki Egyetem (Tokyo Institute of Technology) vendégkutatója volt.

Számos szervezet, köztük az MTA Kolozsvári Területi Bizottsága, az Erdélyi Múzeum-Egyesület, a Romániai Mérnökök Egyesülete tagja, a Román Nemzeti Innovációs Tanács alelnöke. A Magyar Rektori Konferencia Határon Túli Egyetemi Bizottságának vezetője. Az MTA köztestületének külső tagja, valamint tagja a Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságnak.

2004-ben megkapta az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (Magyarország) Informatikai Díját, 2007-ben a Pro Universitate et Scientia díjat, 2011-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét, 2013-ban pedig Báthory-díjjal ismerték el a romániai magyar felsőoktatásért végzett jelentős tevékenységét.

Dávid László intézmény- és tudományszervezési szerepvállalása kiemelkedő jelentőségű, a Sapientia EMTE professzoraként, tanszékvezetőjeként, majd rektoraként az erdélyi magyar felsőoktatásért folytatott küzdelem fáradhatatlan szereplője.

2017

DEÁK ERNŐ

Ausztria

Pereszteg, 1940. június 9.

Történész, szerkesztő. 1956. december 9-én hagyta el Magyarországot, azóta Ausztriában él. 1970-ben szerezte meg doktori fokozatát (PhD) a Bécsi Egyetemen. 1970–1976 között ugyanott kutató, majd 2005 végéig az Osztrák Tudományos Akadémia Gazdaság-, Társadalom- és Várostörténeti Bizottságának tudományos munkatársa. A Bécsi Egyetemen közel két évtizeden át magyar történetet adott elő. Egyetemi tanulmányai megkezdése óta aktív szerepet vállal az ausztriai (bécsi) magyarok egyesületi életében.

1967-ben egyik alapítója és névadója volt az *integratio* nevű magyar–német nyelvű kulturális folyóiratnak. Az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének alapításától (1980) főtítkárá, 1991–2014 között elnöke. 1985-től a *Bécsi Napló* főszerkesztője, amelynek feladata a magyar nyelv és kultúra szolgálata. A 2001 novemberében alakult Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szövetségének elnöke. A Felsőpulyán 1990–2014 között kétvétenként megrendezett „Kufstein” tanácskozás fő szervezője. Az Ausztriai Magyar Kutató-intézet (Österreichisches Institut für ungarische Studien, ÖIUS) főtítkárá. Az ÖIUS az 1957-ben megalakított Magyar Egyházszociológiai Intézet (Ungarisches Kirchensoziologisches Institut, UKI) nyomdokain jött létre. Az ausztriai magyar kisebbség kulturális örökségének feltárása, számbavétele, a bécsi magyar paloták és szobrok stb. adatbankjának létrehozása, az ausztriai magyar szervezetek feltérképezése, együttműködésük elősegítése, előadások, történész-kerekasztalok szervezése, valamint az ausztriai magyar kisebbség tudományos és kulturális tevékenységét feldolgozó adatbázis rendszerezése áll az intézet tevékenységének fókuszában. Az intézet előadásokat szervez jobbra bécsi helyszíneken, a Bécsi Magyar Otthonban, a Collegium Hungaricumban, együttműködve a bécsi magyar nagykövetséggel és a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékével.

Az MTA köztestületének külső tagja, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának tagja.

Kutatásait agrártörténettel kezdte, majd áttért a várostörténetre, de behatóan foglalkozott kisebbségi kérdésekkel is. Munkái közül figyelmet érdemel disszertációja: *Geschichte der Herrschaft Landsee–Lackenbach im XVI. und XVII. Jahrhundert. Mit Ausblick auf die maria-theresianische Urbarialverordnung*, Bécs, 1969. Kiemelendő várostörténeti munkássága: *Das Städtewesen der Länder der Ungarischen Krone (1780–1918)*, I. rész: *Allgemeine Bestimmung der Städte und der Städtischen Siedlungen*, 1979; II/1–2. rész: *Ausgewählte Materialien zum Städtewesen*, 1989. Deák Ernő szerkesztette a burgenlandi városok könyvét: *Die Städte des Burgenlandes*, 1996. Az *integratio* sorozatban elsőként adott ki gyűjteményes kötetet az ausztriai népcsoportokról: *Die Volksgruppen in Österreich*, 1979. Feldolgozta az 1956 után Ausztriában működő magyar középiskolák történetét: *Ungarische Mittelschulen in Österreich nach 1956*, 1997, a kötet 2006-ban magyarul is megjelent.

Deák Ernő a magyar város- és településtörténet szakértője, az ausztriai magyarság fáradhatatlan harcosa és képviselője. Tudományos munkássága mellett folyamatosan dolgozik a nyugati, az ausztriai magyar közösségekért.

2017

GYENGE CSABA

Románia

Szekelyföldvár, 1940. január 22.

Egyetemi tanulmányait 1961-ben fejezte be a Kolozsvári Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán, doktori disszertációját ugyanott védte meg 1979 májusában. 1991–92-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen, majd 1993-ban a Braunschweigi Műszaki Egyetemen (Technische Universität Braunschweig) végzett posztgraduális tanulmányokat.

1970-ig az iparban dolgozott, a Kudsiri Gépipari Vállalatnál (Cugir, Hunyad megye). 1970-től tanít a Kolozsvári Műszaki Egyetemen, 1990-től doktorátusvezető, 1996-tól tanszékvezető, 2012-től professor emeritus. 1994-ben vendégoktató volt a Miskolci Egyetemen, 1996-ban a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen, 2004–2009 között pedig oktatott a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Karán. Tempus- és Ceepus-programok koordinátoraként is tevékenykedett.

Főbb kutatási területei: korszerű fogaskerékgyártás, korszerű gépgyártás-technológiák, forgácsoló megmunkálások optimalizálása, szerelésautomatizálás, versenyképes termékfejlesztés, környezetbarát technológiák, gyors prototipizálási technológiák és ezek orvosi alkalmazásai.

Számos országban, így Angliában (1999), Ausztriában (2001, 2002), Görögországban (2001), Franciaországban (1999, 2001), Magyarországon (1991, 1992), Portugáliában (2000) tett egy vagy több hónapos ösztöndíjas tanulmányutat. A Brassói Transilvania Egyetem tiszteletbeli professzora (2001), a Miskolci Egyetem díszdoktora (2006), az Óbudai Egyetem címzetes egyetemi tanára (2012).

Aktív tudományos és közéleti tevékenységet fejt ki mindmáig: Romániai Mérnökök Egyesülete (tag, 1990), Erdélyi Magyar Műszaki Társaság (tag, 1990), DAAAM Egyesület (Donau-Adria Association for Automation and Manufacturing, Bécs, 1997, a romániai bizottság elnöke). Az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) alelnöke (2003), az MTA külső tagja (2004).

Szakmai elismerései: a Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Karának Signum Aureum Facultatis (1999) kitüntetése, Románia elnökének Állami Díja (2004), a DAAAM Egyesület aranyérme (2009), az EME Gróf Mikó Imre-emléklapja (2007), a Kassai Műszaki Egyetem jubileumi ezüstérme (2010), Gábor Dénes-díj (2013), a Kolozs Megyei Tanács „Senior al Cetății” kitüntetése (2015), Kudsir (Cugir) város díszpolgára (2016).

Gyenge Csaba nemzetközileg jegyzett szakmai munkája és odaadó közéleti tevékenysége eredményesen építette a magyar–magyar kapcsolatokat, gyarapította az egyetemes tudományt, valamint szolgálta a romániai magyar közösséget.

GYÉRESI ÁRPÁD

Románia

Marosvásárhely, 1941. július 26.

A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen (MOGYE) szerzett gyógyszerészi oklevelet. Oktatói és tudományos pályáját éppen ötven éve, 1967-ben kezdte alma materében. Doktori értekezését gyógynövénykémiai témakörben védte meg 1975-ben ugyanott. A MOGYE egyetemi tanára, több mint 20 évig tanszékvezető. 1990–91-ben a szegedi Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem vendégoktatója volt. 2005-ben a Magyar Akkreditációs Bizottság felkérte a négy magyarországi gyógyszerészképző hely Látogató Bizottsága elnöki tisztjére. A MOGYE gyógyszerészeti kémia oktatásának újjászervezője. Fő kutatási területei: szétválasztástechnikák, gyógyszervegyületek stabilitása, ható- és segédanyagok kölcsönhatásai. Újabban szakmatörténeti kutatásokat is végez. 250 tudományos dolgozat szerzője, eredményeit rangos nemzetközi folyóiratok közzölték: *Journal of Chromatography*, *Journal of Planar Chromatography*, *Electrophoresis*, *Journal of Biochemical and Biophysical Methods*, továbbá magyar és román szaklapok. 2016-ban szerkesztésében jelent meg a *Specifikus állatgyógyászati szerek* című, román és magyar nyelven készített kötet. Három egyetem-történeti könyvet, kötetekbe fejezeteket szerkesztett. A 2013-ban megjelent kötet – *Azok a szép diákkévek. Gyógyszerészek emlékeznek* – a Marosvásárhelyen 1948-ban indult gyógyszerészképzés történetének részletes feldolgozása. Doktorátusvezető, irányításával 11 PhD-hallgató szerzett tudományos fokozatot. 12 magyar és román nyelvű egyetemi jegyzet és egy tankönyv szerzője. Több szakfolyóirat (*Orvostudományi Értesítő*, *Magyar Orvosi Nyelv*, *Farmacia* – 2010-ig) szerkesztőbizottságának tagja.

Újjáalakulása óta kiemelkedő szerepet vállal az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) munkájában. 1998 és 2010 között az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának alelnöke, a Választmány tagja. Jelenleg az EME alelnöke. Tagja az MTA Kolozsvári Területi Bizottságának, 2011-ben létrehozta a Gyógyszerésztudományi Szakbizottságot. Külső tagja az MTA köztestületének. Jelentős eredményeket ért el a romániai gyógyszerésztestületek, a romániai magyar és a magyarországi szakmai egyesületek közötti együttműködések erősítésében. Vitathatatlan érdemei vannak az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya és a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság (MGYT) közötti együttműködési megállapodás létrehozásában. 2009-ben az MGYT tiszteleti tagja, 2011-ben tiszteletbeli szenátusának tagja lett. Az MGYT *Gyógyszerészet* című lapjában rendszeresen jelentet meg cikkeket, könyvismertetéseket, közöl híreket romániai és nemzetközi szakmai eseményekről, évfordulós megemlékezésekről.

Számos díjjal ismerték el munkásságát: Pápai Páriz Ferenc-díj (2006), Lencsés György – Ars Medica-díj (2008), a Román Gyógyszerészettörténeti Társaság Alexandru Ionescu-Matiu-emlékérmé (2008), a Szegedi Tudományegyetem Gyógyszerésztudományi Kara Aranyérme (2009), a Semmelweis Egyetem doctor honoris causa címe (2012), a Magyar Érdemrend tisztikeresztje (2015).

Gyéresi Árpád az erdélyi gyógyszerészeti oktatás és kutatás meghatározó személyisége, munkássága jelentős előrelépést eredményezett a magyar és a román szakmai kapcsolatok javításában és fejlesztésében, az utánpótlás lehetőségeinek bővítésében.

2017

SELINGER SÁNDOR

Románia

Nagybánya, 1945. június 28.

1968-ban szerzett okleveles fizikus diplomát a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Fizika Karán. 1984-ben védte meg doktori értekezését ugyanott a szilárdtest-fizika tárgykörében.

1968–1971 között gimnáziumi fizikatanár volt Nagybányán, 1971–1974 között a kolozsvári TERAPIA gyógyszergyárban ipari automatizálási berendezések tervezésével foglalkozott. 1974-től 1996-ig a Software-ITC számítástechnikai kutatóintézet tudományos főmunkatársaként dolgozott, 1994–2010 között a SYSCOMP-SZÁMALK román–magyar vegyes kft. ügyvezető igazgatója volt.

1990 januárjában megszervezte és beiktatta az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaságot (EMT), melynek 1994-ig első elnöke volt. 1992-ben a társaság égisze alatt létrehozta a magyar nyelvű *FIRKA* című lapot, melynek szerkesztőbizottsági elnöke volt. A *FIRKA* fizika, kémia, informatika tárgykörökben a magyar egyetemi hallgatók és középiskolások országos szaklapja.

1994-ben megszervezte és vezette a budapesti székhelyű Gábor Dénes Főiskola Erdélyi Konzultációs Központját és annak kihelyezett tagozatait Erdély hét városában (Kolozsvár, Szatmárnémeti, Nagyvárad, Marosvásárhely, Székelyudvarhely, Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy), a kolozsvári székhelyű Gábor Dénes Alapítvány kuratóriumának elnök-igazgatója. A tagozatok 2010-ig működtek Erdélyben, több mint ezer hallgató tett sikeres záróvizsgát, a román Oktatási Minisztérium a kiállított okleveleket honosította. 2007–2010 között a budapesti Gábor Dénes Főiskola Műszaki és Alaptudományi Intézetének igazgatója volt. 1996–2008 között a kolozsvári Nemzetközi Térinformatikai Munkaműhely szervezője, vezetője. 2004-től címzetes egyetemi docens a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen.

Tudományos kutatási területei között a folyadékkristályok, a számítógépes képfeldolgozás, a textúraelemzés, az utóbbi időben kiemelten a térinformatika szerepelnek. Publikációi magyar, román és angol nyelven jelentek meg, köztük négy tudományos monográfia, nyolc könyv és könyvfejezet, köztük felsőoktatási jegyzetek, továbbá mintegy hatvan tanulmány és egyéb közlemény. 2002-től külső tagja az MTA köztestületének. Tagja az MTA Kolozsvári Területi Bizottsága Matematikai, Informatikai és Csillagászati Szakbizottságának. 2000-ben megkapta a Pro Scientia Transsylvanica – Az Erdélyi Tudományért díjat, 2002-ben Gábor Dénes-nívódíjban részesült.

Selinger Sándor szakmai-tudományos és felsőoktatási közéleti tevékenysége kiemelkedő. Oktatási és oktatószervezői tevékenységével jelentős eredményeket ért el a romániai magyarok körében a számítástechnikai kultúra elterjedése, a fiatalok munkaerőpiaci érvényesülésének segítése terén.

2017

TIGYI GÁBOR
Amerikai Egyesült Államok

Pécs, 1958. február 20.

Diplomáját 1982-ben szerezte meg a Pécsi Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karán. Posztgraduális tanulmányokat számos jeles intézményben folytatott: Massachusettsi Műszaki Egyetem (Massachusetts Institute of Technology, MIT), Uppsalai Egyetem (University of Uppsala), Max Planck Intézet (Max-Planck-Institut), Kaliforniai Egyetem (University of California). Jelenleg a Tennesseei Egyetem (University of Tennessee) professzora, 2007–2016 között intézetigazgató, jelenleg tudományos rektorhelyettes. 2004 óta az MTA külső tagja, számos szakmai tudományos szervezet és több magas impaktfaktorú folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, a *Progress in Lipid Research* nemzetközi szakfolyóirat egyik főszerkesztője, a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Orvostudományi Doktori Iskolájának oktatója, számos díj és elismerés birtokosa. Kétszáznál is több publikációval, könyvfejezettel bír, amelyeknek 9000 feletti az idézettségük.

1994 óta oktat posztdoktorokat, az eddigi mintegy nyolcvan fő fele magyar. Nagy tapasztalata birtokában doktoranduszoknak, pályakezdő kutatóknak, PhD-hallgatóknak tartott s tart előadás-sorozatot arról, hogyan kell publikálni rangos folyóiratban, hogyan lehet optimalizálni a tudományos publikációk nemzetközi megjelentetését. A sorozatot Amerikában és Japánban kezdte, majd Magyarországon folytatta, a Semmelweis Egyetem (SE) és a PTE ÁOK hallgatói (alkalmanként kb. húsz fő) számára tartott előadásokat, amelyek a PhD-képzések tananyagába is beépültek kreditpontos kurzusként. Számos alkalommal látogatott e célból Magyarországra – 2015-ben Domus-támogatást is kapott pécsi kurzusa megtartásához.

Felkérésre külső tudományos tanácsadóként vett és vesz részt az MTA kutatóintézeiteinek átvilágításában, a SE tudományos tevékenysége, pályázati aktivitása támogatásában. 2016 novemberében a SE Doktori Iskolájának felterjesztésére megkapta a doctor honoris causa (a SE díszdoktora) címet. Az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont Külső Tanácsadó Testületének tagja.

A 2015-ben megalakult Amerikai Magyar Akadémikusok Társasága (AMAT) Tigyi Gábort kérte fel titkárául. E minőségében több ízben járt Budapesten, s folytatott konzultációkat részben a külső tagok hatékonyabb magyarországi akadémiai integrációjára és együttműködésére, részben pedig az AMAT akadémiai területi bizottságként való elismertetésének előkészítésére vonatkozóan.

Kutatócsoportja legutóbbi szenzációs eredményén túl – a sugárbetegség kezelésére szolgáló hatóanyag kifejlesztése – Tigyi Gábor évek óta végez folyamatos és eredményes tudományszervező, oktató, az utánpótlást segítő, a hazai és amerikai magyar tudományosság közti kapcsolatokat erősítő tevékenységet.

www.mta.hu/magyar-tudomanyossag-kulfoldon/kiadvanyok-105940

Kocsis Károly, akadémikus, elnök

MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont
Földrajztudományi Intézet, 1112 Budapest, Budaörsi út 45.

Tel.: (1) 309-2628

E-mail: kocsis.karoly@csfk.mta.hu; mtk@titkarsag.mta.hu

Tarnóczy Mariann, a bizottság titkára, osztályvezető

Kövér Alexandra, szakreferens

MTA Határon Túli Magyarok Titkársága
1051 Budapest, Nádor u. 7. I. em. 104–105.

Tel.: (1) 411-6196

E-mail: tarnoczy.mariann@titkarsag.mta.hu, kover.alexandra@titkarsag.mta.hu;
htmt@titkarsag.mta.hu

